

ČEHOV: TREŠNJK

Druga večer Hudožestvenog teatra

Ako Tolstojev *Car Fjodor* može lako – po vrijednosti – naći paralelu u historičkoj drami Zapada (kudikamo jače mogao bi npr. djelovati *Karlo Drački* od našega Markovića sa svojom uistinu veličajnom scenom proklinjanja pred crkvom), – Čehovljev *Trešnjik* nema sličnosti gotovo ni sa kojim produktom neruske literature. U toj tragikomediji o propadanju starog plemićkog dvora, težina života ne leži u velikim riječima, kojih život i nema, nego u nekom čitavom paklu sitnica koje dovede do katastrofe. Svi ti ljudi propinju se kao kača na trnju, oni su odreda don kihoti koji ne podnose realnog svijeta. Epihodov trkne se o svaki stolac, Varja – kud makne, kvari svoj odnos s Lopohinom, i možda jedine dvije figure koje sasvim žive u umišljenosti (ona pelivanska kći i onaj od Pariza zaglupljeli seljak) mogu da se približe sreći. Brat i sestra u središtu drame, upravo su usisali u se svu tu tragičnu nespretnost, tu uzaludnu borbu za životom. Ona plače i smije se u vječnoj raslabljenosti, ne uviđajući ni časa svoga propadanja, njen brat je tako zapao u vrtlog sitnica, pod žrvanj svojih tradicija, da sa četrdeset godina imade sasvim dušu razmaženog djeteta i misli na svoje *anchovise* i svoj biljar u času kad su mu prodali krov nad glavom! Mladost koja još imade nade i volje, i ne spada više u taj zaprašeni svijet – i bježi iz njega. Čehov je sa čitavom sladogorkošću svoga humora iznio figure – ali mnogo više od svega je onaj pritisak miljea koji osjećaš u tisuću nespretnosti i koji – već sa čisto tehničke strane – daje *Trešnjiku* (to jest dramatičaru Čehovu uopće) značenje pravog navjestitelja novih mogućnosti pozornice. Hauptmann je nešto slična pokušao u svom *Friedrichsfestu*, ali je zapao u patetičnost, uza sav “verizam”. Čehovu je tako drag čovjek da mu isti onaj komični Epihodov postaje najsimboličnijom figurom *Trešnjika*.

Takovu dramu, donedavna ni neslućenu, mogu da iznesu jedino ovi glumci. Forma je kod njih nađena polako – Nemi- rović-Dančenko i Čehovljeva gospođa* pričali su nam kako je kroz neki polumrak tek lagano mogao da se uobličiti pozorični izraz Čehovljev. A ipak – *Trešnjik* sa Stanislavskim i Moskvi- nom bio je u mnogom pogledu sasvim nov. I to – u vanjskom pogledu. Kulise i dekoracija nije kod ovih Rusa jedan nepomični rekvizit – a još manje jedan važan rekvizit. Kačalov je za posljednjeg gostovanja davao *Trešnjika* u drugojačijoj vanjskoj formi – i sama njegova figura Gajeva bila je potpuno neslična ovoj. Ali duša je scene ostala ista – ovaj put možda još dirlji- vija u posljednjem činu. Stanislavski kao Gajev opet je jedna studija ogromnih dimenzija. Ni najmanji detalj ne podsjeća na Kačalova, a ipak je taj Gajev opet – onaj pravi Čehovljev vla- stelin, sa čitavom morboznošću jedne preživjele generacije. Za glumca (i redatelja!) kod nas nema ljepše prilike da proučava dokraja suptilnu tehniku ovih Rusa. Da se spomenu sve glu- mačke prednosti ovakve predstave, trebalo bi i opet ispisati imena sa cedulje po redu. Pričinja se kao da u njihovu ansam- blu svaki zna i može izglumiti svaku ulogu – atmosfera koma- da takva je te su u njoj svi jednako doma. Naš interes za *Tri sestre* poslije ove premijere *Trešnjika* još je življi.

“Jutarnji list”, XI, br. 3875, str. 4; Zagreb, 11. studenoga 1922.

* Olga Leonardovna Knipper-Čehova